

Lønner det seg å jobbe?

Inntektsutvikling blant stønadsmottakere som øker sin arbeidsdeltakelse

Does it pay to work?

Income changes following increased labour market participation among families living on social benefits

Jon Ivar Elstad

Dr. philos., forsker I emeritus, NOVA, Senter for velferds- og arbeidslivsforskning, OsloMet
jon.i.elstad@oslomet.no

Kristian Heggebø

PhD, forsker I, NOVA, Senter for velferds- og arbeidslivsforskning, OsloMet
kristian.heggebo@oslomet.no

Axel West Pedersen

PhD, professor, NOVA, Senter for velferds- og arbeidslivsforskning, OsloMet
axel.pedersen@oslomet.no

Sammendrag

Spørsmålet om hvor mye trygde- og stønadsmottakere vil «tjene på» inntektsgivende arbeid er ofte diskutert. I denne artikkelen analyserer vi registerdata for 89 000 familier som i 2017 fikk nesten alle sine inntekter fra overføringer fra velferdsstaten. I 2018 hadde 18 prosent blant disse familiene større arbeidsdeltakelse enn i 2017, men økningen i arbeidsinntekt var oftest liten og under 50 000 kroner i halvparten av tilfellene. Stort sett «lønnte det seg» å jobbe, men 30 prosent av familiene som hadde økt sine arbeidsinntekter, opplevde uendret eller redusert disponibel inntekt. Grunnen var som regel at familiene ikke hadde greid å kompensere for bortfallet av overføringer som skjedde når støtteordningenes maksimale varighet ble nådd.

Nøkkelord

inntektssikring, trygd, arbeidsdeltakelse, lavinntekt

Abstract

A recurrent topic in Norwegian debates is whether recipients of social benefits from the welfare state will improve their income situation if they enter paid work. This paper analyses 89,000 families whose gross incomes in 2017 came almost exclusively from public income support. About 18 per cent of the families had increased their labour market participation in 2018, but the increase in earnings typically corresponded only to small part-time jobs. On average, more employment resulted in higher disposable incomes. However, no growth, or even a decline in disposable incomes, occurred for 30 per cent of the families despite increased work earnings. This usually happened because income maintenance was terminated due to regulations concerning maximum duration.

Keywords

income maintenance, welfare recipients, social security, employment, poverty

Innledning

Har de som er avhengige av økonomiske overføringer fra velferdsstaten økonomiske fordeler av å øke sin deltakelse i inntektsgivende arbeid? At yrkesaktive generelt har betydelig bedre inntekter enn trygde- og stønadsmottakere er uomtvistelig (NOU, 2020: 112–113). Populariteten til politikernes mantra om at «det må lønne seg å arbeide» (AP, SV & SP, 2005; Høyre, 2021) tyder likevel på en bekymring for at ytelsene fra den norske velferdsstaten er så gode at mange mottakere har lite å hente på å jobbe. Bekymringen kommer til uttrykk i sysselsettingsutvalgets innstilling: «Generelt vil et strengere og mindre sjenerøst trygdesystem gi sterkere insentiver til å jobbe» (NOU, 2019: 12). Et romslig støttenivå vil gjøre avstanden til vanlige yrkesinntekter mindre (jf. Grødem & Strand 2013: 7). I befolkningen er oppslutningen om velferdsordningene betydelig (Bay & Pedersen, 2015), men ideer om at ytelsene er «altfor rause» kan lett spre seg etter avisoverskrifter av typen «Sosialhjelpsbombe: Familie må tjene mer enn 700.000 for at det skal lønne seg å jobbe» (Teigen, 2020) og «Stortingslønn på trygd» (Gilbrant & Suvatne, 2023).

Formålet med denne artikkelen er å kaste empirisk lys over *ett* av spørsmålene relatert til «lønner seg å jobbe»-problematikken: Hva skjer med den økonomiske situasjonen til familier der ett eller flere medlemmer øker sin arbeidsdeltakelse, etter at familien har vært helt avhengig av økonomiske overføringer fra velferdsstaten? I hvor stor grad øker de sine disponible inntekter og bedrer sin materielle velferd, og hvor ofte skjer det motsatte – en forverret privatøkonomi til tross for økte arbeidsinntekter?

Flere mekanismer (se NOU, 2019: 81–88) kan føre til at stønadsmottakere som går ut i arbeidslivet, samtidig erfarer at deres samlede inntekter blir redusert. En rekke typer ytelser, for eksempel arbeidsavklaringspenger (AAP) og dagpenger ved arbeidsledighet, har strikte varighetsbegrensninger. Overføringene vil falle bort når den maksimale varigheten er nådd. I så fall er utfordringen å skaffe seg arbeidsinntekter – eller andre inntekter – på høyde med de tidligere trygde- og stønadsinntektene. Hvis ikke svekkes familiens økonomi selv om arbeidsinntektene har økt. Støtten fra enkelte ordninger, som uføretrygd og dagpenger, kan også falle bort i sin helhet om mottakerens arbeidsdeltakelse nærmer seg en full stilling. Alle inntektssikrings-ordningene rettet mot befolkningen i yrkesaktiv alder, med unntak for barnetrygden og grunn- og hjelpestønad, har dessuten avkortingsregler. Dette er bestemmelser om hvordan mottakerens egne inntekter fra arbeid eller fra andre kilder medfører at støttebeløpet blir redusert. I sosialhjelpen skjer avkorting i prinsippet krone-for-krone, mens andre trygdeordninger har mildere avkortingsregler, gjerne i kombinasjon med et fribeløp. Hvis flere ytelser avkortes samtidig, kan likevel husstanden ende opp med en lavere inntekt etter skatt, tross økte yrkesinntekter – noe som ofte er kalt fattigdoms- eller stønadsfeller.

I slike situasjoner vil ikke økte arbeidsinntekter føre til bedring av familiens økonomiske situasjon, men hvor ofte inntreffer slike situasjoner? Spørsmålet har blitt lite behandlet av forskning, og vi har bare funnet et fåtall studier med høy relevans. En fersk analyse fra Statistisk sentralbyrå har vist at «det i gjennomsnitt lønner seg for uføre å stå i arbeid, selv om trygdeytelsen da blir redusert» (Fedoryshyn & Normann, 2021). Selv liten yrkesaktivitet bedret økonomien, og jo mer den uføre jobbet, jo større ble forbedringen, men forfatterne understreker at funnene er gjennomsnittstall som ikke viser variasjonene. En tolkning av reglene om hvordan uføretrygden avkortes mot arbeidsinntekt (Bråthen & Nielsen, 2016), viser også at inntektsgivende arbeid gir høyere samlet inntekt selv om trygden blir trinnvis redusert ved arbeidsinntekter større enn fribeløpet på 0,4 G (G = grunnbeløpet i folketrygden). Også en studie av sosialkontorers aktivitetskrav

og klientenes arbeidsdeltakelse med data fra tidlig 2000-tall viste at det lønte seg å jobbe siden økte arbeidsinntekter «mer enn kompenserte for nedgangen i sosialhjelps-utbetalinger» (Hernæs, 2018). En tidlig analyse av insentivene i skatte- og stønadssystemet i Norge fant imidlertid at «det ikke lønner seg for alle [stønadsmottakere] å arbeide, og for mange andre er gevinsten ved en ekstra arbeidstime beskjeden» (Mogstad, Solli & Wist, 2006: 81).

At trygde- og stønadsmottakere som oftest kommer bedre ut om de får seg heltids arbeid, er likevel konklusjonen hos Hernæs, Markussen & Røed (2016). Denne studien analyserte alle bosatte i Norge, alder 20–60 år, som i desember 2010 hadde inntektene sine hovedsakelig fra trygder og sosiale ytelser. Informasjon om kjønn, alder, tidligere jobb mv. ble brukt for å estimere hva utvalgspersonene ville tjent i 2011 om de hadde blitt fulltidsarbeidende – altså *potensielle* inntekter som fullt yrkesaktiv. Forskerne sammenliknet de potensielle 2011-inntektene, fratrukket skatt, med personenes faktiske nettoinntekter i 2011 fra trygder og stønader og kunne dermed beregne «arbeidsgevinsten», dvs. endringen i netto samlet inntekt om han eller hun hadde fått seg fulltids arbeid. De gjennomsnittlige arbeidsgevinstene var store, men varierte mye, og 5 prosent ville ifølge disse simuleringene oppleve redusert netto inntekt om trygder og stønader ble byttet ut med en heltidsjobb.

Tidligere studier tyder derfor på at mottakere av trygder og stønader stort sett vil tjene på å jobbe, men det finnes unntak der økte arbeidsinntekter ikke faller sammen med bedret privatøkonomi. Den empiriske forskningen om temaet er imidlertid begrenset, og eldre analyser kan ha blitt utdaterte på grunn av endringer i regelverk og arbeidsmarked. Et mulig problem er dessuten at studier som benytter simuleringer basert på formelle regeltolkninger, kan overse hvordan individer og familier navigerer mellom arbeid og velferdsytelser og får støtte fra flere ordninger. Hvordan NAV håndhever regelverket vil heller ikke bli fanget opp av regelbaserte simuleringer. Kartlegginger med faktiske opplysninger om stønadsmottakernes inntekter og overføringer er derfor et nødvendig supplement. Videre bør ulike grader av arbeidsdeltakelse bli undersøkt, ettersom heltidsarbeid – kriteriet brukt av Hernæs et al. (2016) – kan være uoppnåelig for mange trygde- og stønadsmottakere.

Formålet med denne artikkelen er å kaste mer lys over hvor ofte økt arbeidsdeltakelse *ikke* faller sammen med bedret privatøkonomi og å analysere hvordan slike konsekvenser oppstår. Vår tilnærming skiller seg fra tidligere studier ved at vi bruker familien som analyseenhet. Individ eller familie gjør riktignok ingen forskjell for de mange trygde- og stønadsmottakerne som bor alene, men også et betydelig antall flerperson-familier er avhengig av velferdsstatens overføringer, og for dem er familien et hensiktsmessig analyse-nivå. Beslutninger om å jobbe og/eller søke økonomisk støtte vil gjerne tas av familien i fellesskap, ettersom dette har konsekvenser for familiens samlede økonomi og den materielle levestandarden til alle familiemedlemmene.

I denne studien analyserer vi 89 000 familier som i 2017 hadde det aller meste av sine inntekter fra trygder og stønader. Disse familiene hadde minst ett medlem i typisk yrkesaktiv alder, men hadde stort sett minimalt med arbeidsinntekter. Året etter, i 2018, hadde en del av familiene økt sin arbeidsdeltakelse og fikk større jobbinntekter. Vi kartlegger endringene i disse familienes disponible inntekt og viser hvordan utfallene er påvirket både av familiens tilknytning til arbeidsmarkedet og av hvordan velferdsstatens inntektssikringsordninger er utformet og praktisert.

Data, utvalg og variabler

Data er hentet fra nettportalen *microdata.no* som administreres av Statistisk sentralbyrå (SSB). Portalen gjør registeropplysninger om hele befolkningen i Norge tilgjengelig for forskning. Individene kan kobles til familier via et skjult familienummer. Portalens sikringsmekanismer beskytter mot personidentifikasjon (NSD/SSB, 2022: Vedlegg C), og forskningsbruk av materialet krever ikke særskilt etisk godkjenning.

Konstruksjonen av analyseutvalget startet med å lokalisere samtlige familier der den eldste (også kalt familiens *referanseperson*) var 30–56 år i 2017 og hadde bodd kontinuerlig i Norge siden 2015. Han eller hun var derfor ikke nyinnflyttet innvandrер og ville stort sett ha avsluttet sin utdanning. I familier med to voksne var 88 prosent av partnerne også i alderen 30–56 år. Familiene vil altså ha minst ett medlem i en aldersgruppe der det er høy forventning om yrkesdeltakelse og selvforsørging.

I datamaterialet var det 1 112 468 familier i dette alderssjiktet. Blant dem valgte vi ut de som hadde minst 90 prosent av sine samlede brutto inntekter i 2017 fra overføringer og velferdsstatens inntektssikrings-ordninger, i alt 99 210 familier. Familier med negative arbeidsinntekter i 2017 eller 2018 (1850 familier) ble ekskludert, siden dette ofte dreier seg om ett års underskudd i næring for selvstendige som ellers kunne ha betydelige arbeidsinntekter. Vi ekskluderte også 8363 familier som hadde endret størrelse eller sammensetning fra slutten av 2017 til starten av 2019, siden familie-endringer (nye samboerskap, skilsmisser, store barn flytter ut, mv.) vanskeliggjør sammenlikninger av familiens økonomi over tid. Det endelige analyseutvalget består dermed av 88 997 familier.

Et fellestrekk for disse familiene var den store rollen som overføringene i 2017 spilte for deres inntekter, men sammensetningen av overføringene varierte mye. Datamaterialet hadde opplysninger om utbetalinger fra 11 av velferdsstatens støtteordninger: uføretrygd, sosialhjelp, arbeidsavklaringspenger (AAP), kvalifiseringsstønad, dagpenger ved arbeidsledighet, sykepenger, grunn- og hjelpestønad, barnetrygd, bostøtte, kontantstøtte og studiestipend. Disse kildene sto for 93 prosent av familienes samlede overføringer. Dessuten hadde datamaterialet informasjon om mottak (men ikke beløp utbetalt) av overgangsstønad for enslige forsørgere (inkludert stønad til barnetilsyn) og introduksjonsstønad for flyktninger. Over to tredeler av familiene (71 prosent) mottok støtte i 2017 fra minst to av disse ordningene, og 18 prosent fikk fra minst fire ordninger (tabell ikke vist, tilgjengelig hos førsteforfatter). At mange mottakerfamilier får overføringer fra flere støtteordninger samtidig er kjent fra tidligere undersøkelser (Hetland, 2017).

I analysene har vi brukt en klassifisering av familiene som framhever hvilken ordning familienes økonomi i 2017 særlig var avhengig av. Over 90 prosent av familiene kunne tilordnes én *hovedkilde*, dvs. at en spesifikk støtteordning sto for minst halvparten av familiens samlede overføringer. Disse har vi kalt uføretrygd-familier, sosialhjelp-familier, AAP-familier og dagpenger-familier, men mange av dem mottok også støtte fra andre ordninger enn hovedkilden. De resterende familiene er kalt flere-kilder-familier, siden ingen enkelt ordning dominerte. Familiene er også klassifisert etter antall voksne og etter det eldste familiemedlemmets alder, kjønn, utdanning og innvandrерstatus.

Som mål på familienes økonomiske situasjon bruker vi familiens disponible inntekt per forbruksenhet (forkortet til *disponibel inntekt*). Variabelen er beregnet av SSB ved å summere alle familiens inntekter fra lønnsarbeid, næringsinntekter, overføringer, utleieinntekter, renter, aksjeutbytte, mm., trekke fra innbetalt skatt og dividere med familiens husholdningsvekt. Både skattepliktige overføringer (som uføretrygd, sykepenger) og skattefrie overføringer (sosialhjelp, barnetrygd) teller når familiens disponible inntekt blir

beregnet. Husholdningsvekten er EUs skala der første voksne teller 1,0 forbruksenhet, andre familiemedlemmer over 14 år = 0,5 og hvert barn under 14 år = 0,3. Disponibel inntekt brukes hyppig i studier av inntekt og fattigdom (SSB, 2023a) og er en indikator på en families forbruksmuligheter.

Familiens inntektsgivende arbeid er målt med familiens *arbeidsinntekt*, dvs. samlede inntekter fra lønninger og næringsinntekter for selvstendige før skatt (renter, kapitalinntekter ol. regnes ikke som arbeidsinntekt). For å bedre sammenlikningene over tid er konsumprisindeksen (SSB, 2023b) brukt for å omregne alle kronebeløp til 2018-kroner, og 2017-inntektstallene er alltid multiplisert med 1,028.

De følgende analysene gir først en beskrivelse av utvalgets sammensetning og økonomiske situasjon i 2017. Dernest rapporterer vi hvordan familienes deltakelse i arbeidslivet, målt med arbeidsinntektene, endret seg fra 2017 til 2018, og analyserer sammenhengene mellom endringene i arbeidsinntekter og endringene i familienes disponible inntekt – altså, enkelt sagt, om familiene erfarte at det «lønnte seg» eller «lønnte seg ikke» å jobbe. Videre beskriver vi endringene i familienes overføringer fra 2017 til 2018 og analyserer hvordan samspillet mellom økningen i arbeidsinntekter og utviklingen av overføringene førte til redusert disponibel inntekt blant nesten hver tredje familie som hadde økt arbeidsinntektene sine. Analysene er deskriptive og baserer seg hovedsakelig på prosent- og gjennomsnittsberegninger.

Resultater

Utvalget

For 48 499 familier (54 prosent av analyseutvalget) var uføretrygd hovedkilden for overføringene (Tabell 1). AAP-familiene og sosialhjelp-familiene stod for henholdsvis 23 prosent og 11 prosent, fulgt av flere-kilder-familiene (8 prosent) og dagpenger-familiene (4 prosent). *Hovedkilden* utgjorde i gjennomsnitt mer enn 80 prosent av familienes samlede mottak av overføringer, bortsett fra i flere-kilder-familiene.

En-person-familier dominerte i analyseutvalget som helhet (72 prosent) og spesielt blant uføretrygd-familiene. Om lag 17 prosent var eneforsørger-familier, mens familier med to voksne utgjorde 11 prosent. I 54 prosent av familiene var den eldste (referansepersonen) en mann – mannlig referanseperson var særlig vanlig i dagpenger-familiene (74 prosent), mens flertallet av flere-kilder-familiene (56 prosent) hadde en kvinnelig referanseperson. I tre fjerdedeler av familiene hadde den eldste norsk majoritetsbakgrunn. I 14 prosent av familiene var den eldste en innvandrers fra Afrika eller Midtøsten, og familier med denne innvandringsbakgrunnen utgjorde 43 prosent av sosialhjelp- og flere-kilder-familiene, men bare 5 prosent av uføretrygd-familiene.

Inntektsopplysningene nederst i Tabell 1 viser at familienes gjennomsnittlige arbeidsinntekt i 2017 var ca. 3100 kroner. Mange av familiene hadde null i arbeidsinntekt, for eksempel 86 prosent av sosialhjelp-familiene og 83 prosent av uføretrygd-familiene.

Gjennomsnittlig disponibel inntekt per forbruksenhet var nær 238 000 kroner, mot 413 000 kroner blant de ca. 1,1 millioner familiene med eldste medlem i alderen 30–56 år som analyseutvalget var trukket fra. Grensen for lavinntekt i Norge, i tråd med EUs definisjon av «risk of poverty and social exclusion» (Eurostat, 2023), var 227 500 kroner per forbruksenhet i 2017 (SSB, 2023a, omregnet til 2018-kroner). Ifølge denne definisjonen kan 44 prosent av familiene klassifiseres som lavinntektshusholdninger i 2017. Andelen varierte fra 85 prosent blant sosialhjelp-familiene og 72 prosent blant flere-kilder-familiene til 28 prosent blant uføretrygd-familiene. Om familiens eldste var mann eller kvinne, var uten betydning for andelen lavinntektshusholdninger.

Tabell 1. Analyseutvalget (N = 88 997 familier)

	Overføringenes hovedkilde					
	Uføretrygd	Sosialhjelp	AAP	Dagpenger	Flere kilder	I alt
Antall familier	48 499	9615	20 194	3289	7400	88 997
Hovedkilden, % av samlede overføringer til familiene	90,4	81,8*	83,0	87,4	41,7**	–
Andel (%) der familiens eldste er kvinne	46,3	40,2	46,2	25,5	56,2	45,7
Gjennomsnittlig alder (2017) for familiens eldste	46,6	42,2	42,7	42,0	40,4	44,6
Familietyper %						
Énperson-familie	80,7	65,0	68,8	72,9	37,3	72,4
To voksne pluss barn	4,1	10,2	6,5	9,7	15,7	6,4
Eneforsørger	9,8	23,4	20,9	13,8	44,0	16,8
Par uten barn	5,4	1,3	3,9	3,5	2,9	4,4
Bakgrunn familiens eldste %						
Norsk bakgr, mid/høy utd. [‡]	30,2	13,2	42,3	33,9	22,2	30,6
Norsk bakgr, lav utdanning	60,6	30,4	36,4	19,2	17,4	46,7
Innvandrere Afrika/Midtdøst.	4,9	42,4	10,3	11,8	43,6	13,6
Annen innvandrere	4,3	14,0	11,0	35,0	17,0	9,1
Familienes gjennomsnittlige						
Brutto inntekt 2017	339 452	231 497	328 191	269 335	296 958	318 825
Overføringer 2017	335 609	229 676	324 132	263 712	292 366	315 069
Overføringsandel % 2017**	98,8	98,7	98,7	98,0	98,6	98,8
Arbeidsinntekt 2017	2779	1735	3653	7117	4209	3129
Disponibel inntekt 2017	256 166	177 540	243 139	208 309	193 129	237 579
Andel lavinntekts-husholdninger % ***						
Alle	27,6	85,2	48,8	61,0	72,0	43,6
Familiens eldste er mann	26,8	86,9	48,1	61,1	77,6	43,9
Familiens eldste er kvinne	28,5	82,8	49,5	60,8	67,6	43,2

*Sosialhjelp pluss bostøtte; 85% av sosialhjelp-familiene mottok også bostøtte. **Summen av uspesifiserte kilder. ‡Middels/høy utdanning = ISCED-koder 4–8, lav utdanning = ISCED 0–3 + 9 (Barrabés & Østli, 2015). **Overføringsandel = summen av overføringer i prosent av familiens samlede brutto inntekt. ***Disponibel inntekt under 60% av medianen i befolkningen.

Leder økte arbeidsinntekter til høyere disponibel inntekt?

I 74 prosent av familiene var arbeidsinntektene praktisk talt de samme i 2018 som i 2017 (Tabell 2), og for 8,6 prosent av familiene sank arbeidsinntektene med minst 2000 kroner. Fokus for denne studien er imidlertid familiene som *økte* arbeidsdeltakelsen fra 2017 til 2018. For 18 prosent, dvs. 15 965 av familiene i analyseutvalget, økte arbeidsinntektene med minst 2000 kroner. Oftest var økningen liten, og for 12 prosent av familiene var økningen under 100 000 kroner, mens økningen var mer enn 300 000 kroner for bare vel 1200 familier (1,4 prosent av analyseutvalget).

Til sammenligning var gjennomsnittlig årslønn for lavtlønnsyrker som renholdere og hjelpearbeidere om lag 380 000 kroner i 2017 (SSB, 2018). De økte arbeidsinntektene må derfor i stor utstrekning ha kommet fra små deltidsstillinger, korttidsjobber og lignende. Økt arbeidsdeltakelse på nivå med et lavtlønnet årsverk (som normalt ville bli betalt med 350 000 til 400 000 kroner) var svært uvanlig. Datamaterialet gir imidlertid ikke mulighet

Tabell 2. Endringer i familienes arbeidsinntekter fra 2017 til 2018*

	Overføringenes hovedkilde					I alt
	Uføretrygd	Sosialhjelp	AAP	Dagpenger	Flere kilder	
Økte arbeidsinntekter i alt (%)	10,0	21,2	21,4	59,9	38,0	17,9
Derav (% av alle)						
+2000 / +50 000 kr	7,4	10,2	9,6	10,9	14,3	8,9
+50 000 / +100 000 kr	1,3	3,9	3,9	7,1	8,1	3,0
+100 000 / +150 000 kr	0,5	2,4	2,5	8,1	5,3	1,8
+150 000 / +200 000 kr	0,3	1,7	1,8	7,8	3,5	1,3
+200 000 / +250 000 kr	0,2	1,0	1,2	6,1	2,6	0,9
+250 000 / +300 000 kr	0,1	0,8	0,9	5,8	1,5	0,7
+300 000 kr og mer	0,1	1,2	1,7	14,8	2,8	1,4
Uendret +/- 2000 kr	83,5	72,8	65,1	26,1	53,3	73,5
Reduserte arbeidsinntekter	6,6	6,1	13,6	13,9	8,8	8,6
N (antall familier)	48 499	9615	20 194	3289	7400	88 997

*Inntektsforandringene er målt i 2018-kroner.

for å avgjøre om beskjeden økning i arbeidsinntektene skyldtes at arbeidsdeltakelsen først startet seint på året i 2018.

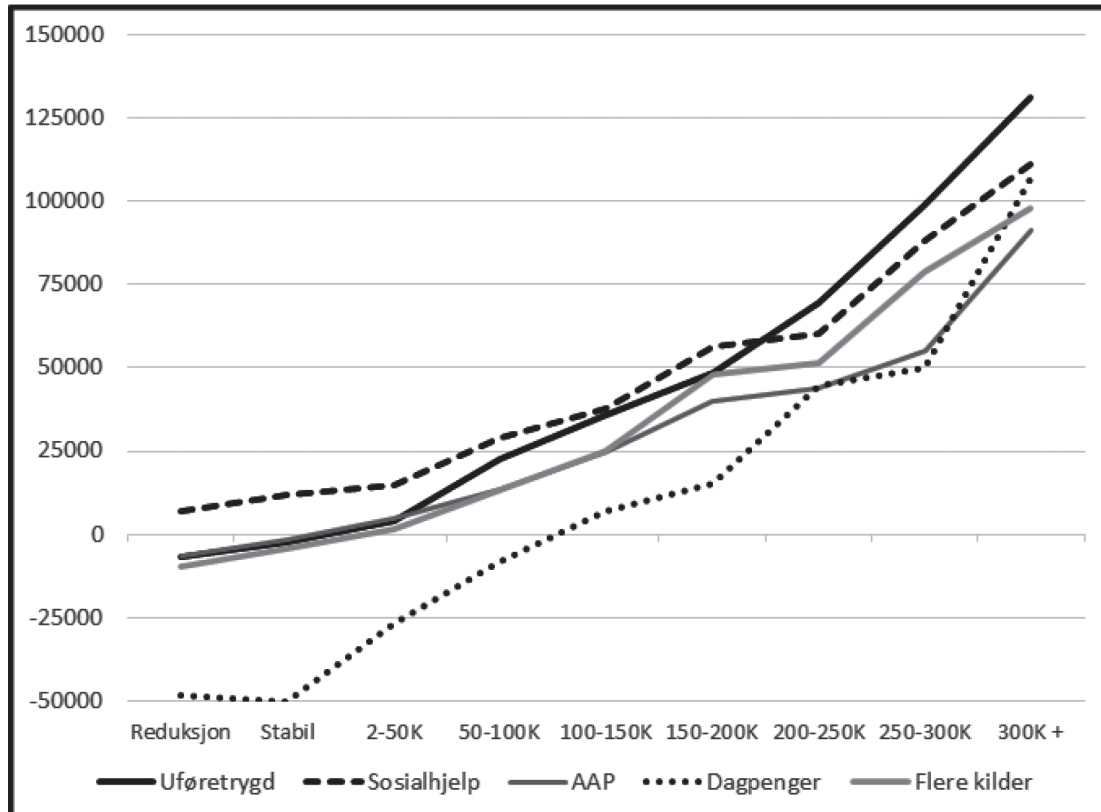
Endringene i inntektsgivende arbeid varierte med overføringenes hovedkilde. Blant uføretrygd-familiene var det uendrete arbeidsinntekter blant 84 prosent og økning, oftest svært liten, blant 10 prosent. I om lag en femdel av sosialhjelp- og AAP-familiene, og i fire av ti flere-kilder-familier, økte arbeidsinntektene, også her som regel i beskjedent omfang. Mest endringer skjedde blant dagpenger-familiene der arbeidsinntektene økte for 60 prosent, og for 15 prosent var økningen på mer enn 300 000 kroner.

Figur 1 viser hvordan forandringene i arbeidsinntektene fra 2017 til 2018 hang sammen med *gjennomsnitt*-endringer i familienes disponible inntekt. For familiene med redusert eller uendret arbeidsinntekt var det jevnt over små forandringer i disponibel inntekt, bortsett fra i dagpenger-familiene der den disponible inntekten ble *redusert* med rundt 50 000 kroner om arbeidsinntektene var stabile eller gikk ned.

Blant familiene som *økte* arbeidsinntektene var det også et klart skille mellom dagpenger-familiene og de andre. Uføretrygd-, sosialhjelp-, AAP- og flere-kilder-familiene fikk gjennomsnittlig vekst i disponibel inntekt for *alle* nivåer av økt arbeidsinntekt. Veksten var riktignok liten (ca. 5000 til 20 000 kroner) om økningen i arbeidsinntekt var under 50 000 kroner. Med større vekst i arbeidsinntektene økte også den disponible inntekten. Om arbeidsinntektene økte med 150 000 til 200 000 kroner, for eksempel, varierte gjennomsnittlig vekst i disponibel inntekt fra om lag 40 000 kroner (AAP-familiene) til 56 000 kroner (sosialhjelp-familiene).

I gjennomsnitt fikk derimot dagpenger-familiene *reduserte* disponible inntekter om arbeidsinntektene økte mindre enn 100 000 kroner. Først med økning 100 000 til 150 000 kroner i arbeidsinntekt var det litt vekst, dvs. 7200 kroner i gjennomsnitt, i disponibel inntekt.

Tilleggsanalyser (ikke rapportert i tabell, tilgjengelig hos førsteforfatter) viste at sammenhengen mellom endrete arbeidsinntekter og utviklingen av den disponible inntekten var noenlunde lik for én-person-familier og flerpersone-familier, og om familiens eldste var en mann eller en kvinne gjorde heller ikke særlig forskjell.

Figur 1. Gjennomsnittlig endring 2017–2018 i familienes disponible inntekt (vertikal akse) etter endring i arbeidsinntektene 2017- 2018 (horisontal akse, K = 1000 kroner)

Hvor ofte «lønnte det seg ikke» å jobbe?

Økte arbeidsinntekter hang altså generelt sammen med økte disponible inntekter, men Figur 1 viser ikke *variasjonene* og forteller derfor ikke hvor ofte økt arbeidsdeltakelse «ikke lønnte seg», dvs. medførte *ingen vekst* eller *nedgang* i disponibel inntekt. Hyppigheten av slike utfall er vist i Tabell 3, der de sju kategoriene for økt arbeidsinntekt, brukt i Tabell 2, er nedkortet til tre nivåer for å tydeliggjøre hovedtendensene.

Panel A viser at 30 prosent av de 15 965 familiene som hadde økt sin arbeidsdeltakelse, ikke fikk noen vekst i disponibel inntekt. Dette skjedde for 36 prosent blant dem med under 100 000 kroner økning i arbeidsinntektene, men sjeldnere (11 prosent) blant dem med økning over 200 000 kroner. Utfallet varierte mellom hovedkildene. Om økningen i arbeidsinntekter var under 100 000 kroner, var andelen uten vekst i disponibel inntekt dobbelt så høy blant dagpenger-familiene (58 prosent) som blant uføretrygd-familiene (29 prosent).

Panel B viser på tilsvarende vis prosentandelene som opplevde en nedgang i disponibel inntekt på minst 24 000 kroner. En slik reduksjon betyr 2000 kroner mindre per måned for én-person-familier og 3200 kroner mindre for en eneforsørger med to barn, altså en betydelig innsnevring av forbruksmulighetene for en lavinntektsfamilie.

Alt i alt opplevde 13 prosent av familiene med økte arbeidsinntekter at familieøkonomien, målt med den disponible inntekten, ble forverret med minst 24 000 kroner. Dette skjedde for 16 prosent om arbeidsinntekten hadde økt mindre enn 100 000 kroner, og for 4 prosent om økningen var mer enn 200 000 kroner. Også dette negative utfallet varierte mellom hovedkildene og var «verst» i dagpenger-familiene.

Tabell 3. Variasjonene i endringene i disponibel inntekt

	Overføringenes hovedkilde					I alt
	Uføre-trygd	Sosialhjelp	AAP	Dag-penger	Flere kilder	
<i>Økt arbeidsinntekt, 15 965 familier</i>	Panel A: Andeler (%) uten vekst i disponibel inntekt					
Økning 2K til 100K	28,7	37,3	37,2	58,4	42,6	35,8
Økning 100–200K	14,0	16,8	19,7	44,7	22,9	23,8
Økning > 200K	3,0	10,0	11,8	11,7	10,3	10,6
I alt	26,5	29,6	29,3	34,3	32,2	29,6
	Panel B: Andeler (%) med minst 24 000 kr reduksjon i disponibel inntekt					
Økning 2K til 100K	9,3	16,5	17,0	39,9	19,6	15,5
Økning 100–200K	6,5	8,4	9,3	25,3	10,3	11,9
Økning > 200K	1,5	3,2	5,4	5,2	3,0	4,3
I alt	8,7	13,1	13,4	20,8	14,5	13,1
<i>Redusert eller stabil arbeidsinntekt, 73 032 familier</i>	Panel C: Prosentandeler med minst 24 000 kr vekst i disponibel inntekt					
Reduksjon	6,5	27,2	13,4	14,4	16,7	12,0
Stabil	5,8	29,4	17,9	14,9	18,5	11,7

*K = 1000 kroner.

Tabell 3 tyder følgelig på at økt arbeidsdeltakelse *uten* vekst i disponibel inntekt ikke var en uvanlig hendelse. Nesten hver tredje familie som jobbet mer, fikk ikke bedre familieøkonomi, og nesten hver åttende fikk vesentlig forverret familieøkonomi i form av nedgang i disponibel inntekt på minst 24 000 kroner.

Panel C viser på den annen side det «omvendte» bildet: Hvor ofte familiene som hadde stabile eller reduserte arbeidsinntekter, likevel fikk en betydelig vekst i sin disponible inntekt (definert som pluss 24 000 kroner). Blant familiene som *ikke* økte arbeidsdeltakelsen, fikk én av åtte (12 prosent) likevel en markant bedring i familieøkonomien.

Kontekst: Volatile overføringsordninger

Disponibel inntekt gikk altså ned blant en del familier som økte arbeidsinntektene sine, men økte for noen av familiene med redusert arbeidsdeltakelse. Nøkkelen til å forstå dette tilsynelatende kontraintuitive mønsteret ligger i hvordan systemet for inntektssikring er konstruert. Flere intensjoner er innbakt i regelverket (Bay, Hagen & Pedersen, 2015). Ordningene skal på den ene siden sikre økonomisk trygghet for de som ikke kan forsørge seg selv og bidra til færre lavinntektshusholdninger og mindre inntektsforskjeller. På den annen side skal ordningene også stimulere til høyere arbeidsdeltakelse og derigjennom bidra til velferdsstatens finansielle bærekraft.

Derfor er mange av ordningene, spesielt de som har mottakere i typisk yrkesaktiv alder, *midlertidige*. Ideelt sett skal de fungere som en overgangsordning fram til mottakerne kan leve av egne arbeidsinntekter. Det viktigste unntaket er uføretrygden som vanligvis først avsluttes ved død eller overgang til alderspensjon. For andre viktige ordninger var reglene for maksimal varighet (per 1. januar 2019) ett år for sykepenger, to år (forlengelse mulig) for dagpenger, kvalifiserings- og introduksjonsstønad, og tre år (pluss eventuell tilleggstid) for AAP og overgangsstønad (NOU, 2019: 85). Sosialhjelp, som tildeles via NAV-kontorene i kommunene, er også ment som en kortsiktig ytelse som likevel kan bli fornyet og forlenget om alternative inntektskilder mangler.

Siden støtteordningene i stor grad er ment å kompensere for manglende arbeidsinntekter, har de ofte bestemmelser om reduserte utbetalinger hvis mottakeren får egne inntekter. Sysselsettingsutvalget oppsummerte reglene i 2019 slik: Om mottakeren tjener 100 kroner, vil overgangsstonaden normalt bli redusert med 45 kroner, AAP og uføretrygd med 66 kroner, og sosialhjelp og sykepenges «like for like», dvs. 100 kroner fratrukk. For dagpenger og kvalifiseringsstønad ble avkortning ofte beregnet fra antall arbeidstimer (NOU, 2019: 86). I flere av ordningene er avkortingsreglene modifisert av regler om fribeløp (avkortingen starter først når arbeidsinntektene overstiger fribeløpet), og det finnes også regler om inntektsgrenser for når stonaden som helhet blir avsluttet.

Systemet fører nødvendigvis til hyppige endringer og bortfall av økonomisk støtte. Tilleggstabell A viser hvordan dette artet seg i analyseutvalget. Andelen mottakerfamilier i 2017 som ikke lenger fikk støtte i 2018 fra vedkommende ordning, var ubetydelig for uføretrygd og grunn/hjelpestønad, men forholdsvis høy (20–45 prosent) for AAP, sosialhjelp, introduksjonsstønad, dagpenger og overgangsstønad, og enda høyere for kontantstøtte (68 prosent) og sykepenges (93 prosent). På den annen side kan støtte fra nye ordninger oppnås om betingelsene er til stede. Tabellen viser antallet familier som fikk minst 5000 kroner i støtte i 2018 fra ordninger de *ikke* hadde fått støtte fra i 2017. Tallet på nye mottakerfamilier av uføretrygd var om lag 5000, mens ca. 4900 nye familier fikk sosialhjelp, og antall nye mottakere var også betydelig for bostøtte og studiestipend.

Utviklingen fra 2017 til 2018 i analyseutvalgets *samlete* overføringer er oppsummert i Tilleggstabell B. Vel en tredel – 37 prosent av de 89 000 familiene – fikk praktisk talt like mye i overføringer i 2018 som de hadde fått i 2017. Om lag 24 prosent av familiene fikk mer overføringer, men enda flere, om lag 38 prosent, fikk *reduserte* overføringer i 2018. Ikke sjelden var nedgangen i overføringer betydelig: 8 prosent av familiene «mistet» minst 100 000 kroner i overføringer fra 2017 til 2018. Dagpenger-familiene var særskilt utsatt. For 86 prosent av de nær 3300 dagpenger-familier ble overføringene redusert.

Hvorfor «lønnte det seg ikke» å jobbe?

Overføringer dominerte 2017-inntektene til familiene i analyseutvalget. Familiens økonomi var derfor sårbar for bortfall og avkortinger. Reduserte overføringer kunne skje om maksimal varighet var overskredet, og 30 prosent av dagpenger-familiene og 12 prosent av AAP-familiene hadde mistet all støtte fra sine hovedkilder i 2018 (tabell tilgjengelig hos førsteforfatter). Reduserte overføringer kunne også skyldes avkortede stonadsbeløp på grunn av økte arbeidsinntekter.

Når tidligere overføringskilder forsvant, kunne en svekket familieøkonomi bli forhindret ved å søke alternative støtteordninger. Dette skjedde ofte (Tilleggstabell A). Blant de ca. 20 000 «opprinnelige» AAP-familiene var det 4400 familier som mottok uføretrygd i 2018, noe de ikke hadde hatt i 2017. På tilsvarende vis var det 2100 «nye» mottakere av sosialhjelp og 1250 «nye» mottakere av bostøtte i disse opprinnelige AAP-familiene. Blant de 7400 flere-kilder-familiene var de tilsvarende tallene på «nye» mottakere i 2018 om lag 1000 for sosialhjelp, 400 for bostøtte og 600 for studiestipend.

Mer inntektsgivende arbeid kunne dessuten være viktig for å unngå forverret familieøkonomi, og 18 prosent av analyseutvalget økte faktisk sine arbeidsinntekter. For dem steg disponibel inntekt i gjennomsnitt. Utfallet var like fullt tvetydig ettersom 30 prosent av familiene som økte arbeidsinntektene sine, *ikke* fikk vekst i disponibel inntekt, og 13 prosent erfarte trolig en merkbar forverring av sin økonomiske situasjon ved at deres disponible inntekt per forbruksenhet sank med minst 24 000 kroner.

Hovedgrunnen til lavere disponibel inntekt tross økt arbeidsdeltakelse var at overføringene falt bort i større omfang enn arbeidsinntektene økte. Tabell 4, som inkluderer de 15 965

familiene som økte arbeidsdeltakelsen sin, illustrerer sammenhengen mellom reduserte overføringer og hvor ofte økt arbeidsinntekt *ikke* ble ledsaget av bedret familieøkonomi. Blant familiene som økte arbeidsinntektene og samtidig unngikk reduksjon i overføringene var det relativt få, dvs. 11 prosent, som ikke fikk økt disponibel inntekt. Manglende vekst i disponibel inntekt var langt vanligere der overføringene ble redusert fra 2017 til 2018 – det skjedde for 36 prosent om samlede overføringer ble redusert mellom minus 2000 kroner og minus 100 000 kroner, og 46 prosent om nedgangen i overføringer var mer enn minus 200 000 kroner.

Tabell 4. Andeler (%) uten vekst i disponibel inntekt tross økte arbeidsinntekter, kategorier for endring i samlede overføringene fra 2017 til 2018

Endring i samlede overføringer 2017 til 2018 (antall familier i parentes)	Overføringenes hovedkilde					
	Uføretrygd	Sosialhjelp	AAP	Dagpenger	Flere kilder	I alt
Økte/stabile overføringer (5258)	13,8	7,3	9,5	4,9	5,6	10,7
Ned 2000 – 100 000 kr (6784)	38,7	()	35,0	()	34,1	35,9
Ned 100 000 – 200 000 kr (2584)	59,3	46,3	36,8	39,7	48,9	43,0
Ned 200 000 kr eller mer (1339)	75,8	61,3	44,5	39,2	55,7	45,9
I alt (15 965)	26,5	29,6	29,3	34,3	32,2	29,6

() = antall familier < 50.

Også andre forhold kunne bidra til fravær av vekst i den disponible inntekten for familier som økte arbeidsdeltakelsen. Spesielle skattemessige forhold kunne for eksempel spilt en rolle, men var trolig uvesentlig ettersom familiene stort sett befant seg i nedre inntektssjikt både i 2017 og 2018. Gjennomsnittlig skatteprosent blant familiene som økte arbeidsinntektene sine, gikk bare litt opp fra 2017 (12,1 prosent) til 2018 (13,8 prosent).

Oppsummering

Ved første øyekast kan funnene i denne artikkelen tyde på at det ofte «*ikke lønner seg å jobbe*» for familier som lever av overføringer, siden nesten hver tredje familie som økte arbeidsinntektene sine, *ikke* fikk noen vekst i sin disponible inntekt, og 13 prosent av de som økte arbeidsinntektene, fikk så mye nedgang i sin disponible inntekt at det trolig medførte en vesentlig forverret familieøkonomi.

Forklaringen er imidlertid ikke at arbeidsinntekter *i seg selv* ikke gir en bedre familieøkonomi. Forklaringen er heller at systemet for inntektssikring har innebygde mekanismer som fører til reduksjoner og bortfall av overføringer. Reglene for maksimal varighet gjør at støtte som en familie har vært avhengig av i en periode, brått kan bli avsluttet. Overføringer kan dessuten avkortes om mottakeren får egne inntekter. Støtte fra skjønnbaserte ordninger som sosialhjelp og bostøtte kan tas bort på grunn av synkende behov, og en studie har antydnet at stram kommunal økonomi kan bidra til strengere praksis for tildeling av sosialhjelp (Brandtzæg et al., 2006).

Familier som *unngår* reduksjoner i overføringer, vil ha stor sjanse for bedre familieøkonomi om arbeidsdeltakelsen øker. For familiene som derimot mister overføringer, er utfordringen om de økte arbeidsinntektene kompensere for bortfallet. Problemet er at mange av disse familiene ikke har lett tilgang til inntektsgivende arbeid. For enkelte vil kanskje begrenset arbeidsdeltakelse være selvalgt for å unngå å bryte fribeløpsgrensene. For andre kan helseproblemer, og kanskje særlig blant dem med uføretrygd, grunn/hjelpestønad eller AAP, begrense mulighetene for yrkesdeltakelse (NOU, 2019: 12). Andre begrensninger kan

være omsorgsoppgaver blant enslige forsørgere eller at individenes kompetanse ikke «matcher» de ledige jobbene i det lokale arbeidsmarkedet (NOU, 2021: 90, 112). Mottak av trygder og stønader kan dessuten gjøre arbeidsgivere skeptiske til søkerens egnethet (Hyggen, 2017). Slike begrensninger vil ha bidratt til at økningen i arbeidsinntekter stort sett var liten – oftest under 100 000 kroner, og mindre enn 200 000 kroner for vel 13 000 av de ca. 16 000 familiene som økte sin arbeidsdeltakelse.

En viktig grunn til at 30 prosent av de som økte arbeidsinntektene, ikke fikk vekst – og i noen tilfeller betydelig nedgang – i sin disponible inntekt, var at økningen i arbeidsinntekter ikke balanserte nedgangen i overføringer. Fenomenet «lønner seg ikke å jobbe» er hovedsakelig en konsekvens av at familiene ikke fikk til å øke arbeidsinntektene sine i samme omfang som overføringene ble redusert.

Dette utspilte seg forskjellig for de ulike hovedkildene. Bare 10 prosent av uføretrygd-familiene intensiverte arbeidsdeltakelsen, oftest med under 50 000 kroner i økt arbeidsinntekt. For fire av fem uføretrygd-familier som økte arbeidsinntektene, gikk overføringene ned, men nedgangen var ofte beskjeden (26 000 kroner i gjennomsnitt) på grunn av stabiliteten i uføretrygden. Andelen uten vekst i disponibel inntekt for de som økte arbeidsinntektene, var derfor lav. Dagpenger-familiene var annerledes. På den ene siden var arbeidsmulighetene større, blant annet ettersom mottakerne tidligere kan ha hatt betydelig yrkesaktivitet. Arbeidsinntektene økte for hele 60 prosent av dagpenger-familiene, og for 15 prosent var økningen mer enn 300 000 kroner. På den annen side sank overføringene for 93 prosent av dagpenger-familiene som økte arbeidsinntektene sine, dels på grunn av varighetsgrensene og til dels på grunn av avkortingsregler. Nedgangen var ofte betydelig (164 000 kroner i gjennomsnitt). Såpass store bortfall var ofte krevende å kompensere, og mange av dagpenger-familiene der økningen i arbeidsinntekter var under 200 000 kroner fikk redusert disponibel inntekt.

For både sosialhjelp- og AAP-familiene økte arbeidsinntektene for 21 prosent, og det var mange endringer i samlede overføringer, både i positiv og negativ retning. Blant de som økte arbeidsinntektene sank overføringene fra hovedkildene, henholdsvis sosialhjelp og AAP, betydelig fra 2017 til 2018. Noen av sosialhjelp-familiene fikk imidlertid økt sosialhjelp i 2018, og blant en del av AAP-familiene ble bortfallet kompensert med overgang til uføretrygd og økt sosialhjelp. I flere-kilder-familiene hadde forholdsvis mange (38 prosent) økte arbeidsinntekter, men 80 prosent blant dem fikk overføringene redusert, og nedgangen var ikke ubetydelig (80 000 kroner i gjennomsnitt). Reduserte overføringer skyldtes særlig bortfall av overgangsstønad og introduksjonsstønad.

Avsluttende diskusjon

Er det et problem at økte arbeidsinntekter ikke blir ledsaget av vekst i disponibel inntekt? At økte arbeidsinntekter ikke gir bedre forbruksmuligheter ville være mindre problematisk om de som ble rammet hadde en særskilt god økonomi fra før. Mønsteret er imidlertid motsatt. Andelen lavinntektshusholdninger blant familiene som økte arbeidsinntektene sine uten bedring i disponibel inntekt, økte fra 43 prosent i 2017 til 62 prosent i 2018 (tabell tilgjengelig hos førsteforfatter). Blant familiene som økte sin arbeidsdeltakelse og dessuten opplevde vekst i disponibel inntekt, var andelen lavinntektshusholdninger langt lavere i 2018 (34 prosent). Med andre ord bidro «lønner seg ikke å jobbe»-fenomenet til omfanget av fattigdomsproblemer i Norge.

Også av andre grunner kan en negativ utvikling av forbruksmulighetene når familiene jobber mer, være problematisk. Kjennskap til slike hendelser kan kanskje svekke lysten blant trygde- og stønadsmottakere til å ta seg arbeid, ikke fordi de lever godt på sine overføringer,

men på grunn av forestillinger om risiko for enda lavere levestandard om de tar seg en jobb. Dette er en spekulasjon, men uansett er «lønner seg ikke å jobbe»-erfaringen *kontrær* til mantraet «det skal *alltid* lønne seg å jobbe».

Denne artikkelen peker på sider ved overførings-systemet som kunne diskuteres. Støtteordningene er av mange slag, og mottaker-familier vil ofte motta utbetalinger fra flere ordninger samtidig. Et gjennomgående trekk er at ordningene, bortsett fra uføretrygden, ikke er ment å vare lenge. Bortfall av overføringer fra flere kilder kan skje usynkronisert, uavhengig av hverandre, uten at de samlede – og eventuelt negative – konsekvensene for familienes materielle levestandard blir tatt i betraktning.

Dette systemet skal ivareta mottakere som ikke sjelden har betydelige vansker med å få innpass i arbeidslivet. De 16 000 familiene som økte arbeidsinntektene sine og som derfor demonstrerte en faktisk vilje til større selvforsørging, greide sjelden å tjene mye. En kan spørre om det er en diskrepans mellom systemet for inntektssikring og livssituasjonen for mange av dem som systemet er ment å tjene, ettersom økte arbeidsinntekter uten bedret familieøkonomi slett ikke var et uvanlig utfall.

Til slutt noen metodebemerkinger. Registerdataene brukt i disse analysene gjorde det mulig å analysere praktisk talt alle familier i Norge som hadde voksne medlemmer og som overveiende levde av overføringer fra velferdsstaten i 2017. Informasjonen i registrene har høy validitet, men materialet har også ulemper. De tilgjengelige opplysningene i *microdata.no* om arbeidsinntekter og overføringer var gitt på årsbasis. Månedstall kunne muliggjort mer presise analyser, for eksempel om endringer i overføringer førte til, eller var en etterfølgende konsekvens av, økte arbeidsinntekter. Eksakte kartlegginger av om reduserte overføringer skyldtes bortfall på grunn av varighetsgrensene eller avkorting på grunn av økt egeninntekt, var også problematisk å få til. Informasjonen er begrenset til administrative opplysninger, og dette gir et snevrere datatilfang enn hva surveyundersøkelser kan produsere.

Den spesielle måten analyseutvalget er konstruert på – familier som nesten utelukkende levde av overføringer i 2017 – kan ha konsekvenser for funnene. Familiene var i en fase der overføringsavhengigheten var særdeles høy og arbeidsdeltakelsen særskilt lav, noe som bidro til høyere sannsynlighet for reduserte overføringer i 2018. Følgelig dekker ikke analysene alle mottakere av inntektsstøtte fra velferdsstaten. Om nedgangen i disponibel inntekt i 2018 blant en del av familiene som økte arbeidsinntektene sine bare var en kortvarig tendens før en mer positiv inntektsutvikling i 2019, er et interessant spørsmål som vi ikke kunne ta for oss innenfor rammene av denne studien.

Familienes disponible inntekt, slik den er beregnet av SSB, er brukt som indikator på familienes forbruksmuligheter og materielle velferd. Vi kan ikke utelukke at noen av familiene har hatt andre ressurser, som formue eller økonomisk støtte fra foreldre. Analyser med familienes brutto inntekt og samlet inntekt etter skatt som utfallsvariabler ga funn som avvek lite fra funnene basert på analyser av familienes disponible inntekt.

Referanser

- AP, SV & SP (2005). *Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet 2005–09*, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/smk/vedlegg/2005/regjeringsplattform_soriamoria.pdf, avlest 28. november 2022.
- Barrabés, N. & Østli, G. K. (2015). *Norsk standard for utdanningsgruppering. Revidert 2000 Dokumentasjon. Notater (Documents) 2015/37*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Bay, A.-H., Hagen, K. & Pedersen, A. W. (2015). Trygdepolitiske dilemmaer: Effektivitet versus fordeling. I A.-H. Bay, K. Hagen & A. Hatland (red.) *For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger* (s. 11–37). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Bay, A.-H. & Pedersen, A. W. (2015). En velferdsstat (bare) for middelklassen? I A.-H. Bay, A. Hagelund & A. Hatland (red.) *For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger* (s. 61–77). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Brandtzæg, B., Flermoen, S., Lundcer, T. E., Løyland, K., Møller, G. & Sannes, J. (2006). *Fastsetting av satser, utmåling av økonomisk sosialhjelp og vilkårsbruk i sosialtjenesten. Rapport nr 232*. Bø: Telemarksforskning.
- Bråthen, M. & Nielsen, R. A. (2016). *Nye regler for kombinasjon av uføretrygd og arbeid*, <https://www.arbeidslivet.no/Velferd/Sosialpolitikk/Nye-regler-for-kombinasjon-av-uforetrygd-og-arbeid/>, avlest 29. november 2022. Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO.
- Eurostat (2023). *Glossary: At-risk-of-poverty rate*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At-risk-of-poverty_rate, avlest 21. februar 2023.
- Fedoryshyn, N. & Normann, T. M. (2021). *Vanligst for uføre å jobbe i salgs- og serviceyrker. SSB Analyse 2021/01*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/vanligst-for-ufore-a-jobbe-i-salgs-og-serviceyrker>, avlest 15. november 2022. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Gilbrant, J. & Suvatne, S. S. (4.mai 2023). Stortingslønn på trygd. *Dagbladet*.
- Grødem, A. S. & Strand, A. H. (2013). *Velferdsordningene. Temanotat*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Hernæs, Ø. (2018). Hvordan påvirker økt bruk av vilkår for sosialhjelp sysselsetting og lønnsfordeling? *Søkelys på arbeidslivet* 35(1–2):4–22.
- Hernæs, Ø., Markussen, S. & Røed, K. (2016). *Kompensasjonsgrader i inntektssikringssystemet for personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Rapport 1/2016*. Oslo: Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning.
- Hetland, A. (2017). *Sambruk av velferdsytelser. Rapporter 2017/19*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Hyggen, C. (2017). Etterlater arbeidstrening arr hos unge ledige? Et vignett-eksperiment av arbeidsgiveres beslutninger ved ansettelser av unge i Norge. *Søkelys på arbeidslivet* 34(4): 236–251.
- Høyre (2021). *Enige om pensjon fra første krone*, <https://hoyre.no/2021/02/06/enige-om-pensjon-fra-forste-krone/>, avlest 28. november 2022: Høyres nettsider.
- Mogstad, M., Solli, I. F. & Wist, A. K. (2006). Lønner det seg å arbeide? *Økonomisk forum*, 2006(7): 71–82.
- NOU (2019). *Arbeid og inntektssikring. Tiltak for økt sysselsetting. Norges offentlige utredninger 2019:7*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- NOU (2020). *Grunnlaget for inntektsoppkjørene 2020. Norges offentlige utredninger 2020: 8*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- NOU (2021). *Kompetanse, aktivitet og inntektssikring. Tiltak for økt sysselsetting. Norges offentlige utredninger 2021:2*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Informasjonsforvaltning.
- NSD/SSB (2022). *Brukermanual for microdata.no, oppdatert per juli 2022*. <https://www.microdata.no/wp-content/uploads/2022/07/brukermanual-no.pdf>. Bergen/Oslo: Norsk senter for forskningsdata og Statistisk sentralbyrå.
- SSB (2018). *Lønn, 2017*, <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/>, avlest 18.januar 2023.
- SSB (2023a). *Statistikkbanken. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger*, <https://www.ssb.no/statbank/table/09593>, avlest 23. februar 2023. Statistisk sentralbyrås nettsider.
- SSB (2023b). *Konsumprisindeksen*, <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen>, avlest 23. februar 2023. Statistisk sentralbyrås nettsider.
- Teigen, E. (2020). Sosialhjelpsbombe: Familie må tjene mer enn 700.000 for at det skal lønne seg å jobbe, <https://www.nettavisen.no/okonomi/sosialhjelpsbombe-familie-ma-tjene-mer-enn-700-000-for-at-det-skal-lonne-seg-a-jobbe/s/12-95-3423907178>. *Nettavisen*.

Tilleggstabel A. Mottak av støtte i analyseutvalget (88 997 familier): Antall mottakerfamilier i 2017, antall bortfall i 2018, antall nye mottakerfamilier i 2018

Støtteordning	Antall mottakerfamilier i 2017	Antall mistet støtten i 2018	Bortfall %	Antall ikke mottak i 2017, men i 2018
Uføretrygd	51 900	25	0,05	5033
Grunn- og hjelpestønad	12 558	172	1,4	273
Barnetrygd	19 716	1280	6,5	317
Bostøtte	27 798	3459	12,4	2807
AAP	25 772	5593	21,7	1323
Studiestipend	4965	1141	23,0	1940
Sosialhjelp	23 096	5630	24,4	4938
Kvalifiseringsstønad	2012	642	31,9	897
Introduksjonsstønad	1905	684	35,9	103
Dagpenger	4286	1629	38,0	50
Overgangsstønad	1750	784	44,8	302
Kontantstøtte	1283	875	68,2	402
Sykepenger	2497	2320	92,9	437

*Mottakerfamilier = familien fikk minst 5000 kroner i vedkommende år fra støtteordningen.

Tilleggstabel B. Endring (%) i samlede overføringer 2017–2018 (N = 88 997 familier)

Kategorier for endring	Overføringenes hovedkilde					
	Uføetrygd	Sosialhjelp	AAP	Dagpenger	Flere kilder	I alt
Ned mer enn –200 000 kr*	0,7	1,2	3,7	24,6	3,7	2,5
Ned –150 000/–200 000	0,5	1,4	2,6	15,3	4,2	1,9
Ned –100 000/–150 000	0,8	4,4	4,7	16,7	7,5	3,2
Ned –50 000/–100 000	2,5	10,5	9,4	16,1	15,6	6,5
Ned –2000/–50 000	22,1	29,0	26,0	13,0	29,5	24,0
Stabil –2000/+2000	62,0	4,7	9,4	1,0	10,9	37,4
Opp +2000/+50 000	9,0	27,1	34,6	7,5	17,7	17,4
Opp +50 000/+100 000	1,3	10,1	5,8	2,9	5,9	3,7
Opp +100 000 og mer	1,1	11,6	3,9	2,3	4,9	3,2
Sum %	100	100	100	100	100	100

*Målt i 2018-kroner.